

Fascinerende vrangforestillinger

Rolf Gråwe

professor ved Institutt for psykisk helse, Fakultet for medisin og helsevitenskap ved NTNU, Trondheim

Boken presenterer mange aspekter ved vrangforestillinger, og gir klinisk nyttige råd. SOM FORSKER OG KLINIKER med lang erfaring med psykoselidelser ble min nysgjerrighet vekket med en gang jeg så bokens tema. Vrangforestillinger er fascinerende symptomer på mange måter, og de er vanskelig å måle, forstå og behandle. En slik bok har jeg ønsket meg lenge.

Boken tar opp relevant filosofi, klassisk psykiatrisk historie, hvordan forstå og avgrense vrangforestillinger knyttet til ulike diagnoser, moderne nosologi og diagnostikk, med mer. Hvert kapittel avsluttes med oppsummeringer. Leseren ser raskt i innholdsfortegnelsen dristige bokkapitler/avsnitt med titler som: 22. juli-terroristen og vrangforestillinger, falske nyheter, konspirasjonsteorier. Spennende! Boken tar også opp mer spesielle temaer som vrangforestillinger i et filosofisk lys, knyttet til religion/ekstremisme/ideologi, somatisk sykdom, vold og farlighet, og kollektive vrangforestillinger.

Aldri kjedelig

Jeg startet lesingen med nysgjerrighet, og med personlige ønsker og spørsmål som for eksempel: Hva karakteriserer vrangforestillinger som er lettere å endre i samtaleterapi? Hadde Breivik egentlig vrangforestillinger, og hvordan er det mulig å tro, si og handle slik uten å ha syke vrangforestillinger? Og på et mer teknisk nivå: Hva er disorganisert tenkning, og hva skiller egentlig disorganisert tenkning fra tankeforstyrrelser og influenssymptomer?

Jeg begynte først å lese om Breivik og 22. juli bakerst i boken, men forstod raskt at dette nok stod sist i boken av en grunn. Dette er sammensatt og vanskelig. Jeg begynte derfor forfra. For å si det med en gang – jeg leste boken fra perm til perm uten å kjede meg. Nå vel, jeg skimlet kanskje kapitlene om filosofiske betraktninger og psykodynamiske synspunkter. Og selv om jeg selvsagt ikke fikk fasitsvar på mine spørsmål, så berører boken det meste.

Ikke enten–eller

I fravær av biologiske markører for vrangforestillinger viser forfatteren at fagfeltet veldig mye handler om begrepsapparatet rundt vrangforestillinger, om hvor grensen går mellom normalt og sykt i ulike kulturer og kontekster, og om hvordan man skal ta hensyn til dette i diagnostikk og målemetoder. Det anbefales at man bruker en DSM-V-basert dimensjonell klassifikasjon i stedet for en tradisjonell ICD-10-basert forståelse om at vrangforestillinger er noe som enten er til stede eller ikke er til stede.

Som forsker skulle jeg ha ønsket at boken var mer empirisk forankret. For eksempel blir uttalelser som at «bare halvparten av de med schizofreni mener selv at de har en psykisk lidelse med alvorlige symptomer og funksjonssvikt», upresise og forvirrende. Svak empirisk forankring blir spesielt synlig i bokens eneste kapittel om behandling av vrangforestillinger. Det er for så vidt greit fordi boken verken utgir seg for å være eller forsøker å være en behandlingsmanual, eller en vitenskapelig monografi.

Viktig

I boken benyttes en del begreper, eksempelvis «overvurderte idéer», som et uttrykk for subkliniske vrangforestillinger, og «ladet sansning/ hukommelse» for subklinisk fortolkning av hukommelses- og sanseopplevelser. Selv om slike begreper kanskje er mer i overensstemmelse med engelske faguttrykk, så foretrekker jeg å fortsette å benytte nokså etablerte begreper som henholdsvis vrangforestillings-idé eller vrangforestillingspreget.

Fordi boken på en grundig måte presenterer mange ulike aspekter ved vrangforestillinger og gir en del klinisk nyttige råd (som også eksemplifiseres), mener jeg at boken er et viktig bidrag til psykopatologisk grunnutdanning og kunnskap.